

LUBUSKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE DZISIAJ I JUTRO

Działalność Lubuskiego Towarzystwa Naukowego, jego rola w tworzeniu oraz rozwoju życia naukowo-kulturalnego Środkowego Nadodrza, w szczególności Zielonej Góry, podlegała zmianom, modyfikacjom czy wręcz radykalnym przekształceniom w okresie 30-letniego istnienia. Z perspektywy dnia dzisiejszego widoczne są dwie główne przyczyny tych zmian, lub może dokładniej procesy obiektywne zachodzące w skali regionu i kraju.

Powstanie dwóch uczelni w Zielonej Górze, a następnie ich rozwój doprowadziły po wielu latach ogromnego wysiłku władz uczelni i władz regionu, do stworzenia środowiska akademickiego. Dzisiaj ukształtowane już środowisko naukowe pozwala władzom obydwóch uczelni działać aktywnie na rzecz przekształcenia Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Politechnikę Zielonogórską, a Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Uniwersytet. Inne więc były plany i zakres działalności Towarzystwa w okresie tworzenia i budowania szkolnictwa wyższego w Zielonej Górze, a inne w warunkach, gdy na obydwóch uczelniach pracuje ponad 100 profesorów, reprezentujących większość obszarów nauki i legitymujących się dorobkiem naukowym o zasięgu krajowym i międzynarodowym.

Inną przyczyną wymuszającą w sposób istotny gruntowne zmiany w zakresie działalności Towarzystwa i jego struktur były nowe warunki społeczno-polityczne i ekonomiczne, jakie powstały w kraju po 1989 roku. Istnienie Towarzystwa z rozbudowaną strukturą wydziałową i sekcjami, bez dofinansowania na działalność statutową i bez własnych pomieszczeń lokalowych, było po prostu niemożliwe. Bezskuteczne poszukiwanie różnych dróg wyjścia z tej bardzo trudnej sytuacji Towarzystwa, doprowadziły w końcu do zwołania w 1991 roku VII Nadzwyczajnego Zjazdu LTN. Podstawowe pytanie, na jakie próbowano sobie wówczas odpowiedzieć, dotyczyło zasadniczej kwestii: rozwiązać Towarzystwo czy dokonać wyboru nowych władz i dostosować działalność Towarzystwa do nowych warunków. Po burzliwej dyskusji ostatecznie zdecydowano, że należy podjąć jeszcze jedną próbę ratowania tak zasłużonego Towarzystwa Naukowego dla regionu Środkowego Nadodrza i miasta Zielonej Góry.

Dzisiaj po upływie trzech lat trudnej i momentami prawie beznadziejnej pracy nowego Zarządu, mamy Towarzystwo, które dostosowało się do nowych

reguł ekonomicznych (reguł rynkowych) obowiązujących w kraju, oraz wypracowało odpowiedni program działalności merytorycznej w środowisku. Z pewnym nieznacznym wyprzedzeniem można stwierdzić, że w zasadzie optymistyczne założenia nowego Zarządu z 1991 roku potwierdziły się prawie całkowicie. Jakie to były założenia? Po pierwsze zakładano, że po wstępnym ustabilizowaniu się sytuacji społeczno-politycznej w kraju, wystąpią odpowiednie warunki istnienia tego typu regionalnych towarzystw naukowych oraz "zapotrzebowanie" środowiska i władz regionalnych na ich działalność w regionie. To wówczas optymistyczne założenie przyjmowano na zasadzie pewnego porównania i wiedzy, że skoro w większości krajów z ustabilizowanym kapitalistycznym systemem polityczno-ekonomicznym istnieje miejsce, zapotrzebowanie i sposób finansowania działalności regionalnych towarzystw naukowych, to również w najbliższym czasie powstaną zbliżone warunki w Polsce. Po drugie zakładano, że ograniczony zakres działalności Towarzystwa, jednocześnie merytorycznie uzasadniony i atrakcyjny, może stać się podstawą do pozyskiwania jego wsparcia finansowego zarówno przez władze regionalne jak i budżet centralny, który reprezentowany jest w tym przypadku przez Komitet Badań Naukowych (KBN) w Warszawie.

Pomijając różne trudności i problemy występujące w działalności Towarzystwa w latach 1991-94, dzisiaj posiada ono siedzibę na terenie obydwóch Uczelni (sekretariat w WSIŃz., archiwum i redakcję Rocznika Lubuskiego w WSP) oraz program działalności mocno skorelowany z możliwościami jego wsparcia finansowego przez KBN w Warszawie, Urząd Miejski oraz Wojewódzki w Zielonej Górze.

Na podstawie zebranych licznych doświadczeń Zarządu w okresie kilku ostatnich lat pracy w nowych warunkach polityczno-ekonomicznych obowiązujących w kraju oraz intensywnego rozwoju obydwóch uczelni zielonogórskich, podstawowy program i zakres działalności Towarzystwa obejmuje takie obszary jak:

- integracja środowiska naukowego regionu, a w szczególności środowiska akademickiego, które staje się jednym z ważniejszych środowisk będących podstawą dalszego rozwoju miasta na mapie kraju i Europy;
- wspieranie i rozwój "nauki regionalnej" poprzez prowadzenie badań w zakresie historii dawnej i współczesnej regionu, stosunków polsko-niemieckich w aspekcie historycznym i socjologicznym oraz innych;
- upowszechnianie wiedzy o regionie, jego zabytkach i sztuce.

Realizacja tak ogólnie sformułowanego programu działania Towarzystwa może być prowadzona w różnych aspektach i z różną intensywnością. Należy jednak zauważyć, że dodatkowym ograniczeniem możliwych form realizacji programu jest pozyskiwanie zewnętrznego wsparcia finansowego. Właśnie to ograniczenie, przy zupełnym braku środków na działalność statutową, z

wyjątkiem składek członkowskich, decyduje o przyjętych formach realizacji programu.

Uwzględniając powyższe uwarunkowania, za podstawową formę realizacji programu uznaje się działalność wydawniczą, która z jednej strony świadczy o aktywności zawodowej środowiska, a z drugiej strony jest najbardziej wymierną formą przy pozyskiwaniu środków finansowych. W ramach działalności wydawniczej, ze szczególną troską i z ogromnym zaangażowaniem wydaje się wydawnictwa periodyczne. Wydawany od 1959 roku hymanistyczno-społeczny periodyk pt. *Rocznik Lubuski* także dzisiaj po wprowadzeniu szeregu zmian merytorycznych i założeń koncepcyjnych, stanowi wizytówkę działalności wydawniczej Towarzystwa. Przykładowo od 1992 roku przyjęto, że kolejne numery *Rocznika* będą poświęcone wybranym i ważnym zagadnieniom, czyli będą to numery o charakterze bardziej monotematycznym. W miarę możliwości wydanie takiego numeru będzie poprzedzane zorganizowaniem spotkania naukowego (np. konferencji, sympozjum), na którym proponowana tematyka stanowić będzie przedmiot wszechstronnej dyskusji. Według tej koncepcji zostały wydane *Roczniki* w latach 1992-93, a przygotowujący kolejny tom 19 pt. *Ziemie zachodnie w okresie i zasięgu Powstania Kościuszkowskiego* poprzedzony był zorganizowaniem konferencji poświęconej tej tematyce w marcu 1994 roku.

Od 1991 roku w planach wydawniczych Towarzystwa jako współwydawcy, obok Wyższej Szkoły Inżynierskiej, pojawił się nowy periodyk pt. *Applied Mathematics and Computer Science*. Wydawany tylko w wersji angielskiej periodyk o profilu informatyczno-matematycznym stosunkowo szybko został wysoko oceniony przez specjalistów z kraju i zagranicy. W rezultacie wprowadzenia wielu zmian koncepcyjnych i merytorycznych od 1993 roku *Applied* jest regularnie wydawanym kwartalnikiem naukowym o zasięgu międzynarodowym. W skład komitetu redakcyjnego czasopisma, obok naukowców z Zielonej Góry i głównych ośrodków naukowych w Polsce (Warszawa, Wrocław, Kraków, Gdańsk i Poznań) wchodzi uznani specjaliści ze Stanów Zjednoczonych, Niemiec, Anglii, Francji, Japonii i Ukrainy. W celu zwiększenia atrakcyjności czasopisma corocznie wydaje się numery regularne oraz dwa numery specjalne poświęcone wybranej wąskiej tematyce w obszarze informatyki lub zastosowań matematyki w technice. Numery specjalne redagowane są przez gościnnie zapraszanych wybitnych specjalistów w danej tematyce jak np. R. Tadeusiewicz (AGH Kraków), prof. L. Rutkowski (Politechnika Częstochowska) oraz prof. J. Korbicz (WSInż. Zielona Góra), którzy wspólnie przygotowali numer specjalny nt. *Neural Networks: Theory and some Applications* (1994, vol.4, No.3).

Obok wymienionych wydawnictw periodycznych, Towarzystwo wydaje książki i opracowania dotyczące historii i zabytków regionu, jak również współczesnych problemów socjologicznych będących następstwem zmiany ustroju polityczno-ekonomicznego w kraju po 1989 roku. Dobrymi

przykładami tego typu publikacji jest wydana w 1993 roku książka autorstwa Wojciecha Strzyżewskiego pt. *Geneza i symbolika herbów miejskich Środkowego Nadodrza*, lub przygotowywana do druku książka Stanisława Kowalskiego pt. *"Miasta województwa zielonogórskiego dawniej"*. Jest to opracowanie o charakterze popularno-naukowym i dotyczy zabytkowych miast województwa zielonogórskiego, przy czym pojęcie miasta odnosi się także do miejscowości, które prawa miejskie utraciły, ale są jednak miastami w znaczeniu urbanistycznym. Ciekawą pozycją wydawniczą Towarzystwa jest inna książka przygotowana przez Krzysztofa Dzieńdziurę pt. *Liderzy w społecznościach lokalnych*. Książka ta jest rezultatem prowadzonych kilkuletnich badań naukowych a jej aktualność wiąże się z rosnącą rolą społeczności lokalnych w warunkach nieuniknionej indywidualizacji zachowań ludzkich na etapie przejściowym od socjalizmu, dla którego właściwym był kolektywizm, do gospodarki rynkowej i demokracji typu zachodniego, opartej na indywidualnych wartościach.

Bibliografia Zielonej Góry to bardzo ważne opracowanie książkowe, z punktu widzenia rozwoju miasta i intensyfikacji wielopłaszczyznowych badań naukowych nad jego dziejami i współczesnością.

Inną formą realizacji programu Towarzystwa jest organizacja sympozjów, konferencji i odczytów, których zadaniem, obok celów czysto naukowych, jest upowszechnianie w środowisku wybranych zagadnień historycznych, socjologicznych lub intensywnie rozwijających się obszarów współczesnej informatyki. Z uwagi na ograniczone możliwości finansowo-organizacyjne Towarzystwa, organizacja tego typu spotkań naukowych realizowana jest zazwyczaj wspólnie z wybranym instytutem lub zakładem WSP lub WSIInż. Należy zauważyć, że działalność seminaryjno-konferencyjna jest stosunkowo silnie skorelowana z prowadzoną działalnością wydawniczą periodyków. Ogólnie zakreślona tematyka humanistyczno-społeczna *Rocznika* wraz z informatyczno-matematyczną *Applied'u* jednocześnie określają tematykę współorganizowanych przez Towarzystwo spotkań naukowych.

Dobrymi przykładami organizacji spotkań naukowych tylko w 1994 roku jest wspólne przygotowanie z Instytutem Historii WSP konferencji nt. *Ziemie zachodnie w okresie i zasięgu Powstania Kościuszkowskiego* (10 marca 1994, Zielona Góra). Z kolei współczesne problemy socjologiczne regionu Środkowego Nadodrza stanowiły tematykę konferencji pt. *"Młodzież a gospodarka rynkowa"*, która została przygotowana we współpracy z Instytutem Pedagogiki Społecznej WSP (wrzesień 1994, Zielona Góra). Interesujące cykle wykładów seminaryjnych zarówno w roku 1993 jak i 1994 zorganizował Instytut Robotyki i Inżynierii Oprogramowania WSIInż. Wykłady te poświęcone były współczesnym problemom informatyki, a w szczególności metodom i technikom sztucznej inteligencji (np. systemy ekspertowe, sztuczne sieci neuronowe).

Wymienione podstawowe formy realizacji programu Towarzystwa oraz osiągnięte na tym polu wyniki w latach 1993 i 1994 w pełni potwierdziły zasadność przyjętej strategii działania LTN w nowych warunkach polityczno-ekonomicznych kraju, przy istnieniu rozwiniętych instytucji naukowych w mieście, jakimi są obydwie uczelnie zielonogórskie. Na etapie tworzenia i budowy szkolnictwa wyższego w Zielonej Górze, współdziałanie Towarzystwa w tym procesie polegało przede wszystkim na organizacji różnych form rozwoju kadry naukowej poprzez seminaria doktoranckie, zapraszanie wybitnych specjalistów z uczelni poznańskich i wrocławskich, oraz "tworzenie" odpowiedniej atmosfery naukowej w regionie i mieście. Dzisiejsza rola czy współdziałanie LTN w procesie dalszego budowania ośrodka akademickiego w Zielonej Górze, w sytuacji, gdy istnieją w najbliższej perspektywie możliwości przekształcenia naszych uczelni w Politechnikę i Uniwersytet, jest i powinna być inna. Działalność Towarzystwa powinna być ukierunkowana głównie na wspomaganie i stwarzanie dodatkowych możliwości rozwoju kadry naukowej obydwóch Uczelni, między innymi poprzez prowadzenie działalności wydawniczej i seminaryjno-konferencyjnej. Działalność taka, prowadzona na odpowiednio wysokim poziomie merytorycznym, stwarza możliwości uzyskania poważnego i liczącego się dorobku naukowego zarówno dla asystentów przygotowujących prace doktorskie jak i dla adiunktów pracujących nad rozprawami habilitacyjnymi. Uważamy, że przykładem takiej działalności jest wydawanie przez LTN *Rocznika Lubuskiego* oraz współdziałanie w wydawaniu kwartalnika *Applied Mathematics and Computer Science*. Wydawanie periodyków to nie tylko możliwości rozwoju dla młodszej kadry naukowej, ale również kadry samodzielnej, od zaangażowania której w znacznej mierze zależy poziom i ranga takich wydawnictw.

Wydaje się, że w najbliższym okresie Towarzystwo powinno jeszcze aktywniej wspierać poprzez działalność wydawniczą rozwój nauki "regionalnej", mającej wysoki poziom merytoryczny. Znaczny już ludzki potencjał naukowy w regionie oraz sprzyjające uwarunkowania zewnętrzne, jakie występują po 1989 roku w kraju, upoważniają do podjęcia się tego trudnego, ale i potrzebnego zadania. Innym obszarem działalności Towarzystwa wynikającym z położenia geograficznego Środkowego Nadodrza oraz nowej sytuacji politycznej w Europie, powinna być problematyka polsko-niemieckiego pogranicza. Badania historyczne oraz socjologiczne, dotyczące następstw tak istotnych zmian w przygranicznym regionie Polski, pozwolą nie tylko wyjaśnić wiele trudnych problemów, ale mogą okazać się istotnym czynnikiem przyspieszenia naszej integracji polityczno-ekonomicznej z Europą.

Oprócz wymienionego obszaru humanistyczno-społecznego, z większym zaangażowaniem niż dotychczas Towarzystwo powinno działać w obszarze nauk matematyczno-technicznych. Intensyfikacja działalności LTN w zakresie szeroko rozumianej informatyki, która poprzez swoje narzędzie, jakim jest

komputer osobisty, stała się nauką powszechnie stosowaną, wydaje się bardzo ważnym zadaniem. Ważność takiej działalności uzasadnia intensywny rozwój informatyki w Wyższej Szkole Inżynierskiej, zarówno w zakresie kształcenia studentów, rozwoju kadry jak i prowadzonych badań naukowych. Bardzo istotnym uzasadnieniem dalszego wspierania przez LTN działalności w obszarze matematyki, jest liczny skład kadry profesorskiej, jaki pracuje w dwóch zespołach naukowych w WSIŃ. i WSP oraz jego poważny dorobek naukowy.

Z punktu widzenia dnia dzisiejszego istnieje stosunkowo wyraźna perspektywa na miejsce Lubuskiego Towarzystwa Naukowego i jego udział w rozwoju życia naukowego Środkowego Nadodrza. Określony program i formy jego realizacji są prawie że oczywiste, zarówno z merytorycznego punktu widzenia, jak i nowych warunków ekonomicznych wprowadzonych w kraju od 1989 roku. Abstrahując od uwarunkowań zewnętrznych, jednoznacznie można stwierdzić, zresztą jak w bardzo wielu przypadkach, że w decydującym stopniu realizacja programu działalności Towarzystwa zależeć będzie od zaangażowania i aktywności jego Członków. Jesteśmy głęboko przekonani, że w najbliższym okresie będzie coraz większe grono Członków chcących zrealizować swoje różne projekty badawcze właśnie w ramach naszego Towarzystwa lub z jego znacznym udziałem. Zapraszamy wszystkich zainteresowanych do wielopłaszczyznowej współpracy.